

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија
Goce Delcev University in Stip,
Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Трета меѓународна научна конференција Третья международная научная конференция

Third International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЙ CONFERENCE PROCEEDINGS

26-27 април 2018 / 26-27 апреля 2018 / 26-27 April 2018
Штип Штип Stip

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија
Goce Delcev University in Stip,
Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Трета меѓународна научна конференција

Третья международная научная конференция

Third International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЙ CONFERENCE PROCEEDINGS

26-27 април 2018 / 26-27 апреля 2018 / 26-27 April 2018
Штип Штип Stip

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

821(062)
811(062)
316.7(062)
37(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (3 ; 2018 ; Штип)

Филологија, култура и образование [Електронски извор] : зборник на трудови / Трета меѓународна научна конференција, 26-27 април 2018, Штип = Филологија, култура и образование : сборник статей / Третья международная научная конференция, 26-27 апреля 2018, Штип = Philology, culture and education : conference proceedings / Third International Scientific Conference, 26-27 April 2018, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце Делчев” = Универзитет имени Гоце Делчева = Shtip : Goce Delcev University, 2018

Начин на пристап (URL): <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>. - Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Текст во PDF формат, содржи 737 стр. , табели, граф. прикази. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 27.12.2018. - Abstracts кон повеќето трудови. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-593-9

1. Насп. ств. насл.

а) Книжевност - Собири б) Јазици - Собири в) Култура - Собири г)
Образование - Собири

COBISS.MK-ID 109270026

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ
Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска Иванова (Македонија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Софија Заболотнаја (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Јулиа Дончева (Бугарија)
Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (Босна и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Михал Ванке (Полска)
Мајкл Рокланд (САД)
Даниела Костадиновиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Тамара Валчик-Булиќ (Србија)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Нецати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Ерол Чалшкан (Турција)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Технички секретар

Марица Тасевска
Ирина Аржанова

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Костадин Голаков
Марица Тасевска
Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет
Филолошки факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com
Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ
Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД
Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓергиевска (Македонија)
Мария Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска-Иванова (Македонија)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Софја Заболотная (Россия)
Татјана А. Тернова (Россия)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Јулиа Дончева (Болгария)
Биљана Мариќ (Боснија и Херцеговина)
Душко Певуља (Боснија и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриелла Б. Клејн (Италија)
Ева Бартос (Польша)
Михал Ванке (Польша)
Мајкл Рокланд (США)
Даниела Костадинович (Србија)
Селена Станкович (Србија)
Тамара Валчич-Булич (Србија)
Ахмед Ѓюншен (Турција)
Неджати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Эрол Чал'шкан (Турција)
Карин Рукэ-Брутэн (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Ученый секретарь

Марица Тасевска
Ирина Аржанова

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техническое редактирование

Костадин Голаков
Марица Тасевска
Славе Димитров

Адрес организационог комитета

Универзитет им. Гоце Делчева – Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронежски државни универзитет
Филолошки факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-сајт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Daniela Koceva (Macedonia)
Dragana Kuzmanovska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Tatjana Stojanovska-Ivanova (Macedonia)
Violeta Dimova (Macedonia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Sofya Zabolotnaya (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Tatjana Atanasoska (Austria)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)
Wolf Ochlies (Germany)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Ewa Bartos (Poland)
Michal Wanke (Poland)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Necati Demir (Turkey)
Şerife Seher Erol Çalişkan
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Michael Rockland (USA)
Conference secretary
Marica Tasevska
Irina Arzhanova

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Maryana Rozenfeld (Russian)

Biljana Ivanova (English)

Snezana Kirova (English)

Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Kostadin Golakov

Marica Tasevska

Slave Dimitrov

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State Universiy

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Adili Bujar – CHALLENGES AND PERSPECTIVES OF INTERCULTURAL EDUCATION IN MACEDONIA	13
2. Angelovska Irena – MULTICULTURAL MUSIC EDUCATION- OPPORTUNITIES, ACHIEVEMENTS, IMPROVEMENTS	21
3. Асимопулос Панаџис – НЮАНСЫ НИЦШЕАНСКОГО НИГИЛИЗМА В ФЁДОРЕ ДОСТОЕВСКОМ: «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ» И «БЕСЬ»	33
4. Балек Тијана – АКЦИОЛОШКИ ПОТЕНЦИЈАЛ ФРАЗЕМА С КОМПОНЕНТАМА НЕБО И ЗЕМЉА У РУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ – КВАЛИФИКАЦИЈА ЉУДСКИХ ОСОБИНА И СИТУАЦИЈА	45
5. Бужаровска Елени – ПРИМАРНОСТА НА СЕМАНТИЧКИОТ ПРИОД ВО АНАЛИЗАТА НА ГЛАГОЛИТЕ	53
6. Величковска Родна – ЖЕТВАТА И ЖЕТВАРСКОТО ПЕЕЊЕ ВО МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА (КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ)	65
7. Веселиновска Снежана Ставрева – СТАВОВИТЕ И МИСЛЕЊАТА НА СТУДЕНТИТЕ ОД ОДДЕЛЕНСКА НАСТАВА НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ ЗА СВОЈАТА ОСПОСОБЕНОСТ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВАТА ПО ПРИРОДНИ НАУКИ	75
8. Гладышева Светлана Николаевна – БЕЛАЯ АРМИЯ В ПУБЛИЦИСТИКЕ А. И. КУПРИНА, И. С. ШМЕЛЕВА И Р. Б. ГУЛЯ	87
9. Голаков Костадин, Ниами Емил – СТИЛОТ НА ПРЕВОДОТ НА ДРАМАТА НА А. П. ЧЕХОВ „ВИШНОВАТА ГРАДИНА“ ОД МАРИЈА НАЈЧЕВСКА-СИДОРОВСКА	95
10. Грачева, Жанна – ПОХВАЛА, КОМПЛИМЕНТ И ЛЕСТЬ КАК РЕЧЕВОЈ АКТ (НА МАТЕРИАЛЕ ТВОРЧЕСТВА В. НАБОКОВА)	103
11. Гркова Марија – УСВОЈУВАЊЕТО НА ПЕРФЕКТОТ ВО IX ОДДЕЛЕНИЕ ВО ШТИПСКО	109
12. Грујовска Сашка – ГРАМАТИЧКИ СРЕДСТВА ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ ПРЕКАЖАНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	119
13. Денкова Јованка – КЕРОЛОВСКАТА ФАНТАСТИКА НА ЈАН ЛАРИ	127
14. Денковска Милица – ПАТУВАЊЕТО КАКО ИСТРАЖУВАЧКИ КОНЦЕПТ ВО КНИЖЕВНИТЕ СТУДИИ	139
15. Деревская Евгения – ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРОВ, ХАРАКТЕРИЗУЮЩИЕ ЧЕЛОВЕКА ПО ЕГО ОТНОШЕНИЮ К ТРУДУ (ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ)	149
16. Дѳгтева Ярославна – ЧУЖОЈ ВЗГЛЯД В РОМАНЕ «ИДИОТ» Ф. М. ДОСТОЕВСКОГО	155
17. Димитриева-Ѓорѓиевска Марина – ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА. УЛОГАТА, СТАВОВИТЕ И ЗАДАЧИТЕ НА НАСТАВНИКОТ ВО НАСТАВНИОТ ПРОЦЕС	161

18. Димова Марија Ѓорѓиева – (ИНТЕР)ТЕКСТУАЛНИ ТРАНСМИГРАЦИИ	169
19. Донеv Драган, Крстева Марија – ПОТРЕБАТА ОД ПРЕВОДОТ ВО ГЛОБАЛИЗИРАНИОТ СВЕТ	179
20. Ѓорѓиевска Ева – СЕМИОТИКАТА НА „ПРАШКИТЕ ГРОБИШТА“ ОД УМБЕРТО ЕКО	185
21. Erol Çalişkan, Şerife Seher – AN EXAMPLE TO THEATRICAL VILLAGE PLAYS FROM THE BOLU REGION: HASAN PLAY	195
22. Žigić Vesna - SOCIAL NETWORKS AND EDUCATION OF THE BLIND AND VISUALLY IMPAIRED STUDENTS	203
23. Ivanovska Lela – THE ROLE OF METACOGNITIVE LISTENING STRATEGIES IN LEARNING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE	213
24. Jugreva Marija – LEXICAL PROCESSING: MODELS OF WORD RECOGNITION	221
25. Караниколова-Чочоровска Луси – ЕЛЕМЕНТИТЕ НА ТРАДИЦИЈАТА И МЕНТАЛИТЕТОТ ВО РАСКАЗОТ „СТАРИТЕ ДНИ“ ОД БОРА СТАНКОВИЌ	229
26. Кирова Снежана, Кузмановска Драгана, Иванова Биљана – ФРАЗЕОЛОГИЗМИ СО БРОЕВИ ВО АНГЛИСКИОТ И ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	237
27. Kitanovska–Kimovska Sonja, Neshkovska Silvana – HANDLING OF CULTURE-SPECIFIC TERMS IN TRANSLATION	247
28. Ковачева Лидија – СИМБОЛИКАТА НА РОЗАТА ВО РИМСКИТЕ ПРАЗНИЦИ И ПОГРЕБНИТЕ ОБИЧАИ И ВО МАКЕДОНСКАТА НАРОДНА ТРАДИЦИЈА	259
29. Kovačević Maја – COMPOUNDS IN THE SERBIAN ENGINEERING DISCOURSE	267
30. Кожинкова Весна – КУЛТУРНИОТ И ЕТНИЧКИОТ ИДЕНТИТЕТ НА ЕГЕЈСКИТЕ МАКЕДОНЦИ ВРЗ ПРИМЕРИ ОД МАКЕДОНСКИОТ РОМАН	275
31. Коцева Ана – A CROSS-CULTURAL STUDY OF COMPLAINT STRATEGIES BY MACEDONIAN AND AMERICAN HIGH-SCHOOL STUDENTS	287
32. Коцева Весна, Тодорова Марија – КРЕИРАЊЕ НА АКТИВНОСТИ СО СТРУКТУРИРАН ИНПУТ ВО РАМКИТЕ НА ПОУЧУВАЊЕТО ГРАМАТИКА СО ОБРАБОТКА НА ИНПУТ	293
33. Коцева Даниела, Мирасчиева Снежана – РАЗВОЈОТ НА КУЛТУРАТА ПОД ВЛИЈАНИЕТО НА КОМУНИКАЦИОНИТЕ МЕДИУМИ	301
34. Кузмановска Драгана, Мрмеска Викторија – КОЛОКАЦИИТЕ КАКО НЕИДИОМАТСКИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ ПРОСЛЕДЕНИ ПРЕКУ ПРИМЕРИ ОД ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	309
35. Кусевска Марија, Ивановска Билјана, Даскаловска Нина – УЛОГАТА НА ЕМПИРИСКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА ЗА РАЗВИВАЊЕ ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА КАЈ ИЗУЧУВАЧИТЕ НА СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ	317
36. Kurchanoff Maksym W. – NON-ACADEMIC FORMS OF CONSTRUCTIVISM IN FOLK HISTORICAL IMAGINATIONS IN MACEDONIA AND SLOVENIA	325
37. Лапыгина Мария – СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИЧЕСКИХ СРЕДСТВ СОЗДАНИЯ ОТРИЦАТЕЛЬНОГО ИМИДЖА ПОЛИТИКА В РУССКИХ И СЕРБСКИХ ПЕЧАТНЫХ СМИ	333

38. Lah Meta – GAMES SERVING AS DIDACTIC TOOLS: ATTITUDES OF PROSPECTIVE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES	339
39. Леонтиќ Марија – ИДНО ВРЕМЕ ВО ТУРСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	349
40. Лесных Наталья – ДЕ- И РЕМИФОЛОГИЗАЦИЈА ИСТОРИИ В ПЬЕСЕ М. УГАРОВА «ГОЛУБИ».....	361
41. Ljubicic Gordana – IS GRAMMAR-TRANSLATION METHOD REALLY DEAD	371
42. Ljubotenska Dragana – SOCIAL MEDIA AND THE LATEST TENDENCIES IN WORD FORMATION AMONG TEENAGERS	379
43. Маролова Даринка – ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА ПРЕВОДНА ЕКВИВАЛЕНТНОСТ МЕЃУ СПЕЦИФИЧНИТЕ ГРАМАТИЧКИ ФЕНОМЕНИ ВО ГЕРМАНСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	385
44. Магдинчева-Шопова Марија, Бошков Тајјана, Јошески Душко – ФОРМАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛНОТО РАБОТЕЊЕ	395
45. Мартиновска Виолета – ПРИДОНЕСОТ НА АКАДЕМИК ВЛАДИМИР МОШИЊ ЗА СЛОВЕНСКИТЕ РАКОПИСИ ВО МАКЕДОНИЈА	405
46. Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела – ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА: НОВИ ИСТРАЖУВАЊА ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ НА ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНАТА ПРАКТИКА	411
47. Митковска Лилјана – ИЗРАЗУВАЊЕ НАДВОРЕШНА ПРИСВОЈНОСТ: МАКЕДОНСКИОТ НАСПРЕМА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	419
48. Младеноски Ранко – ПОЕЗИЈАТА ВО РОМАНИТЕ НА ВЕНКО АНДОНОВСКИ	429
49. Morris Kevin – CHINESE CUBANS. TRANSNATIONAL ORIGINS AND REVOLUTIONARY INTEGRATION	439
50. Нагина Ксения – ДИАЛОГ М. КУНДЕРЫ И Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО: К ВОПРОСУ О ПРЕСТУПЛЕНИИ И ЕГО МОТИВАХ	451
51. Николенко Делфина Јованова – КОРЕЛАЦИЈА, МОРФОЛОШКА АНАЛИЗА И ИНТЕРКУЛТУРНА КОМУНИКАЦИЈА МЕЃУ ЗБОРУВАЧИТЕ НА СЛОВЕНСКИТЕ ЈАЗИЦИ	461
52. Николовска Виолета – СЕМАНТИЧКО-СИНТАКСИЧКИ ИМПЛИКАЦИИ НА ГЛАГОЛОТ ЧУВСТВУВА	469
53. Обухова Елена – ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ИМЕН СОБСТВЕННЫХ С РУССКОГО ЯЗЫКА НА МАКЕДОНСКИЙ ЯЗЫК НА ПРИМЕРЕ РОМАНА Д.ДАНИЛОВА «ОПИСАНИЕ ГОРОДА»	477
54. Овсянникова Ксения – РЕДАКТОРСКАЯ ПРАКТИКА В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ: ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.	485
55. Павлова Ирена, Ивановска Билјана – ЗБОРООБРАЗУВАЧКИ ПРОЦЕСИ КАЈ ГЛАГОЛИТЕ ИЗВЕДЕНИ ОД СОПСТВЕНИ ИМИЊА ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	491
56. Panajotović Artea – YIN-YANG DUALISM IN GETHENIAN BIOLOGY AND POLITICS IN URSULA K. LE GUIN’S THE LEFT HAND OF DARKNESS	499

57. Петреска Весна – ЖИВОТИНСКИОТ КОД ВО СВАДБЕНАТА ОБРЕДНОСТ: КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ МЕЃУ МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА	507
58. Петровска-Кузманова Катерина – НАРОДНА ДРАМА, МАКЕДОНСКО-РУСКИ ПАРАЛЕЛИ	515
59. Pop Zarijeva Natalija, Iliev Krste – LADY CAROLINE LAMB AND LORD BYRON: GLENARVON - A VAMPIRE OR A WANDERING JEW.....	523
60. Продановска-Попоска Весна – ПРЕГЛЕД НА МАКЕДОНСКИОТ И АНГЛИСКИОТ ГЛАСОВЕН СИСТЕМ: ВЛИЈАНИЕТО НА МАЈЧНИОТ ЈАЗИК ВО СОВЛАДУВАЊЕТО НА ПРАВИЛЕН ИЗГОВОР НА АНГЛИСКИ ЈАЗИК	529
61. Ристова-Михајловска Милена – ЖАНРОТ ПОЛЕМИКА ВО ДОМАШНАТА И СВЕТСКАТА ЛИТЕРАТУРА.....	541
62. Рыбачева Лариса – ВЕРБАЛИЗАЦИЈА ЕМОЦИЈ В РУССКОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА	549
63. Сахарова Дарња – МЕСТО НАУЧНО-ПОПУЛЯРНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В ЖИЗНИ СОВРЕМЕННЫХ ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ: ИТОГИ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ. РЕДАКТОРСКИЙ АСПЕКТ	555
64. Сидорова Елена, Швецова Ольга – МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В ШКОЛЕ И ВУЗЕ: ТОЧКИ СОПРИКОСНОВЕНИЯ, ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.	563
65. Симонова Светлана, Белоусов Арсений – К ПРОБЛЕМЕ ЭТИКО-ЭСТЕТИЧЕСКОГО СИНТЕЗА В РУССКОЙ ФИЛОСОФИИ ХХ ВЕКА	571
66. Симоска Силвана – „СВЕТОТ КАКО ПОЛЕ ЗА КУЛТУРЕН НАТПРЕВАР МЕЃУ НАРОДИТЕ“ – ТЕОРИСКИТЕ ПРЕМИСИ ЗА КУЛТУРАТА НА ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ	581
67. Станојоски Игор – КОНКЛУЗИВОТ ВО БУГАРСКИОТ ЛИТЕРАТУРЕН ЈАЗИК И ВО МАКЕДОНСКИТЕ ДИЈАЛЕКТИ	591
68. Stojanovska-Ilievaska Natasha - THE MACEDONIAN COMPONENT OF THE 1. INTERNATIONAL CORPUS OF LEARNER ENGLISH	597
69. Сулејмани Умит - ПРЕЧКИ ВО КОГНИТИВНОТО УЧЕЊЕ ОД АСПЕКТ НА НАСТАВНИЦИТЕ	603
70. Тантуровска Лидија – „ВАСИЛИА ПРЕКРАСНА“	613
71. Тасевска Марица, Миленкоска Милкица - ЗАСТАПЕНОСТА НА ВЕШТИНАТА ЗБОРУВАЊЕ ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК	635
72. Тернова Татјана – ПРОБЛЕМА НОВИЗНЫ В ЛИТЕРАТУРА АВАНГАРДА: РУССКИЙ ИМАЖИНИЗМ	643
73. Тихонова Ольга – ГЕНДЕРНЫЕ АСПЕКТЫ КРИМИНАЛЬНОГО ЖАНРА В СОВРЕМЕННЫХ ГЕРМАНО-СКАНДИНАВСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ И ТЕЛЕВИЗИОННОМ КИНО	651
74. Тодорова Марија, Коцева Весна – УСВОЈУВАЊЕ НА ТРЕТ ЈАЗИК (J3)	659
75. Trajchev Stefan, Trajchovska Marina – THE PLURILINGUALISM CONCEPT IN THE LEARNING OF THE SECOND FOREIGN LANGUAGE	665
76. Тренчовска Софија – КАРНЕВАЛИСТИЧКОТО НАСПРОТИ ХУМАНИСТИЧКОТО ДОЖИВУВАЊЕ НА СВЕТОТ	673

77. Тренчовски Горан – ДИОНИЗИСКОТО ВО ДРАМАТА „СЛОВЕНСКИ ОРФЕЈ“	681
78. Ulanska Tatjana – TEACHING CULTURE IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM IN ALL LEVELS OF EDUCATION IN MACEDONIA	691
79. Урумова-Марковска Славица - ЃАВОЛОТ И САМОВИЛИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ФОЛКЛОР И НИВНАТА ИМАГИНАРНА ПРЕОБРАЗБА ВО РАСКАЗИТЕ НА МИТКО МАЏУНКОВ	701
80. Фьон Фам Май – УСТАРЕВИШИЕ НАИМЕНОВАНИЯ ОДЕЖДЫ 1. В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ И.А. БУНИНА	709
81. Hadzi-Nikolova Adrijana, Tasevska Marica – EDUCATIONAL TECHNOLOGY, THREAT OR BENEFIT TO TEACHERS	715
82. Чарыкова Ольга – ЭТНОКУЛЬТУРНАЯ СПЕЦИФИКА МЕТАФОРИЧЕСКОЙ НОМИНИЦИИ	727
83. Чурсина Дарья – НАИМЕНОВАНИЯ ЖИЛИЩА В ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРАХ В ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ	735
84. Шеху Флорина, Котева Мојсовска Татјана – ПОСТАВЕНОСТА НА КОМУНИКАЦИСКИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ ВО ИНИЦИЈАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА НАСТАВНИЦИ	741
85. Шутаров Васко – ПРОЕКЦИИ ЗА МАКЕДОНСКАТА КУЛТУРНА ДИПЛОМАТИЈА, СПОРЕД „НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА КУЛТУРАТА ВО Р. МАКЕДОНИЈА ЗА ПЕРИОДОТ 2018-2022 ГОДИНА“	751
86. Wanke Michal – MOVING LAB BEYOND THE BORDERS. RESEARCH NOTES A PROPOS THE FREEDOMBUS INTERDISCIPLINARY PROJECT	759

СТАВОВИТЕ И МИСЛЕЊАТА НА СТУДЕНТИТЕ ОД ОДДЕЛЕНСКА НАСТАВА НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ ЗА СВОЈАТА ОСПОСОБЕНОСТ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВАТА ПО ПРИРОДНИ НАУКИ

Снежана Ставрева Веселиновска, редовен професор

Универзитет “Гоце Делчев“, Факултет за образовни науки, Штип

snezana.veselinovska@ugd.edu.mk

Апстракт

Значаен сегмент во практичното оспособување на студентите – идни наставници, покрај педагошката практика, од особено значење е и теоретската и практична настава по предметот Природни науки кој се изучува како задолжителен наставен предмет во одделенска настава на Факултетот за образовни науки и избран во предучилишното воспитување. Спектарот на знаењата и вештините кои треба студентите – идни наставници да гипоседуваат е широк и комплексен и би требало да се овозможи ефикасно и успешно реализирање на наставата по предметот Природни науки. Целта на овој труд е да се изврши квантитативна анализа на ставовите и мислењата на студенти во одделенска настава на Факултетот за образовни науки во Штип за својата практична оспособеност за реализација на часовите по предметот Природни науки во одделенска настава во деветгодишното основно образование. Анкетирани се 15 студенти, во истражувањето се користени описни и аналитички методи, а резултатите се статистички обработени.

Клучни зборови: Природни науки, настава, практична оспособеност, знаење, вештини.

Abstract:

A significant segment of the practical training of students - future teachers, in addition to professional practice, are the lessons of practical methods of teaching of the subjects taught in primary school the so-called practical teaching. The range of knowledge and skills that these future teachers need to master in order to effectively and successfully implement teaching of the subjects Natural sciences is very broad and complex. In addition to general educational and pedagogical-psychological subjects whose contents are taught in the first two years of study, for their vocational

training the most important subjects are Teaching methods for nature and society in the third, and teaching methods of practice teaching of nature and society in the fourth year of study.

The aim of this paper is a quantitative analysis of the attitudes and opinions of the full-time students of the fourth year of study at the Faculty of Education in Stip about their practical training for the implementation of classes for the teaching subjects Natural sciences after three semesters of theoretical and empirical training. 15 students were interviewed, the research used descriptive, analytical method and the results were statistically analyzed.

Key words: teaching natural sciences, attitudes, teaching methods of nature and society, practice teaching.

Вовед

Во однос на традиционалната настава, во предметот Природни науки, во која доминираат наставникот, вербалните методи, механичкото помтење на ученикот, како и методите за обликот на работа кои во текот на своето школување стекнуваат знаење за светот кој ги опкружува, студентите – идни наставници мораат да се припремат и практично да се оспособат за нешто сосема друго. По зборовите на Матеј, поминаа времињата кога воспитните и образовни задачи можеа да ги реализираат наставникот, „занаетчија“ репродуцирајќи ги моделите на работа кои ги запознале во текот на своето школување – време е за образование на наставниците кои се способни да креираат нови и оригинални педагошки методи (Матеј 2007).

Настава по предметот Природни науки преку своите содржини има за цел да понуди знаење, умеење и вештина и децата да го развиваат своето знаење, социјалните и креативни способности, а истовремено да осознаваат и градат ставови и вредности во средината во која растат, како и пронаоѓање воопшествената заедница. Со откривањето на светот околу себе децата развиваат знаење и способности, формираат основни поими и постепено ги градат основите на системот на поимите во областа на природата, општеството и културата..

За да го сфатат учениците сложениот систем на знаењето од природата и да ги сфатат сложените општествени односи во кои ќе се најдат, неопходно е наставникот во одделенска настава да најде начини и патишта како да се дојде до реалната вистина. Во наставата по Природни науки „мора да се негуваат и постојано да се применуваат такви облици на учење кои во најголема мера ќе допринесат за развојот, способноста за мислење на учениците, ангажирајќи ги во поголемиот дел од часот“ (Цветичанин 2008), бидејќи го нивниот интерес за понатамошно изучување на феномените, процесите и односите кои ги опкружуваат. Акцентот би требало да се стави на осамостојување на ученикот, нивно оспособување за користење на различни извори на знаење, на поврзување на стекнатите знаења од различни области, за практична примена на знаењето при решавање на проблемите во секојдневниот живот на ученикот и создавање на услови за што поразновидно и покреативно учење на ученикот во наставниот процес. Современото образование инсистира на активна улога на

ученикот во наставниот процес, а од наставникот се очекува да е оспособен „теориски и практично, да е со широк спектар на наставни методи и да ги избере оние “најдобрите” (Вилотијевиќ, 1999).

Од друга страна, студентите – идни наставници кои ќе работат со споменатите ученици, недоволно се оспособуваат за практична примена на современите, активни методи на работа и иновативни модели во реализирање на наставата. Истражувањата покажуваат дека во образувањето на идните наставници многу поголема важност се придава на академските содржини, додека нивните практични и апликативни вештини и способности се занемаруваат. Практичната настава на факултетите не преставува рамноправен и важен сегмент во целокупното припремање на студентите за идниот позив, туку само анекс на нивното теориско оспособување (Будиќ, 2008). Тоа е последица на погрешните претпоставки дека знаењето стекнато во академскиот домет е доволно успешно за вршење на наставничката професија, т.е да се сфати дека совладувањето на академските дисциплини во комбинација со „наставничкиот талент” е доволен услов за квалитетно извршување на наставничкиот повик (Будиќ, 2008).

Како една од стратешките цели во реформите на образовните системи, во земјите од Европа, во последната деценија „се истакнува целиот систем на (само) евалуација, следење и оценување на практичната настава кои како составен дел на образовниот систем треба да обезбедат квалитетни услови во воспитно образовниот процес и резултатот од образованието да биде во склад со образовните стандарди” (Гајиќ 2008).

Според анализите на некои од решенијата на практично-педагошкото оспособување на студентите од развиените земји во светот и регионот укажува на тоа дека „на педагошката пракса во текот на високото образование придаваат посебно внимание”, додека истражувањата реализирани во нашата земја укажува на проблемот околу недостаток на квалитетна педагошката пракса, односно на „недоволно стекнување, следење и оценување на практичното знаење и вештина на факултетот.”

Факултетот за образовни науки во Штип последните години големо внимание посветува на реформите и иновацијатена наставните програми, при што посебен акцент се става на воспоставувањето на систем за интегрирање на професионалната пракса на студентите. Кога е во прашање наставата по Природни науки, студентите теоретското знаење од можностите и начинот на реализирање на наставните содржини го стекнуваат во текот на првагодина од студиите, а потоа во четврта година и практично се оспособуваат за самостојно планирање, организирање и реализирање на часовите од споменатите предмети во доменот на педагошката практика. Во четврта година од студиите, која по наше мислење е најзначајна за стекнување на професионално знаење на студентите – идни наставници, и нивното практично оспособување се одвива во природни услови и автентични простори каде утре би работеле – во основните училишта (училишта со посебен педагошки статус во кој студентите од одделенска настава го обавуваат со педагошки вежби) воспитување, набљудување, нагледни предавања и изведување на настава поради практично изведување на наставничката работа (Педагошка енциклопедија 1989).

Цели и задачи на истражувањето

Истражувањата кои беа спроведени во средината на месец април 2016 година немаше истражувачки карактер во строго научен смисол. Основната цел на нашето истражување беше испитување и анализа на мислењата и ставовите на студентите од четврта година од одделенска настава на Факултетот за образовни науки во Штип за својата практична оспособеност за реализирање на часовите по предметот – Природни науки. Покрај тоа, целта на спроведеното истражувања беше и собирање на емпириски податоци врз основа на која е можно да се подобри квалитетот на наставата по студискиот предмет Природни науки, односно податоци за тоа на кој начин и во кои аспекти, според мислењето на студентите, наставата од споменатитот предмет би требала да се подобри.

Практичната оспособеност на студентите за реализирање на наставата по Природни наукисе обидовме да ја согледаме од неколку различни аспекта, и тоа оспособувањето на студентите за планирањето на наставата, оспособување за методичко проектирање на часовите, оспособување за реализација на поедини видови и иновативни видови на настава. Во врска со тоа беа поставени неколку задачи за истражување:

1. Да се испита мислењето на студентите за практичниот дел од часовите по Природни науки на кои биле присутни во предходните два семестри;
2. Да се утврдат ставовите на студентите за нивната практична оспособеност за планирање на наставата по предметот Природни науки;
3. Да се испитаат ставовите на студентите за нивната практична оспособеност за методско проектирање на часовите (одредување оперативни цели и задачи, адекватен избор на наставна метода, облик на работата, наставни средства, литература);
4. Да се утврдат ставовите на студентите за нивната практична оспособеност за реализирање на различни типови часови по предметот Природни науки (обработка, утврдување, систематизација) и поединечни иновациски модели (програми, егземпларни, програмски проблеми во наставата и настава од разни нивоа на сложеност).

Хипотези на истражувањето

Основната хипотеза гласи:

Студентите имаат генерално позитивни ставови кога е во прашање нивното оспособување за реализирање на часовите по предметот Природни науки, но постојат уште голема низа поединости и сегменти кои би требало – во потполност да се разгледаат и реализираат.

Хипотезите од кои тргнавме во нашето истражување се следни:

- ✓ Очекуваме студентите позитивно да ја оценат својата практична оспособеност за планирање на наставата по предметот Природни науки.
- ✓ Претпоставувам дека ставовите на студентите кога е во прашање нивната практична оспособеност за методичко проектирање на часовите (одредување

- оперативни цели и задачи, соодветен избор на наставна метода, формата на работата, на наставните средства, литература) воглавно се позитивни;
- ✓ Претпоставувам дека одреден број на студенти сметаат дека не се соодветно или во доволна мера оспособени за примена и реализирање на поедини иновативни методи (програмирање, егземпларност, проблеми во наставата, настава од различни нивоа на сложеност) во наставата по предметот Природни науки.

Методи и инструменти на истражувањето

Во истражувањето е користена описно – аналитичка метода. Од техника се користени анкетање и скалирање. Инструментот истражување е анкета, односно петостепенa скала на оценување според Ликертовиот тип, кои автори го конструирале според дефинициите, задачите и истражувањата. Инструментот кој беше користен не ја помина сложената методолошка процедура на проверката на точноста и нивните материјални карактеристики. Тие беа така конципирани што ни овозможија собирање емпириски податоци неопходни за подобрување на поедини подрачја за практично оспособување на студентите во областа практична настава по Природни науки. Како одговор на поставените прашања студентите би требало да изнесат ставови и мислења за својата практична оспособеност за реализирање на различни сегменти во наставата по предметот Природни науки за деветгодишно основно образование. Ставовите се групирани по одредени сегменти значајни за професионално и практично оспособување на студентите. На прашањата студентите одговаратат со заокружување на еден од понудените одговори на петостепената скала – не се согласувам воопшто (1), во главно не се согласувам (2), нерешителен сум (3), во главно се согласувам (4), се согласувам по потполност (5). Објективноста е обезбедена со тоа што прашалникот е потполно анонимен. Резултатите од анкетата статистички се обработени со помош на софтверски пакет СПСС статистикс – верзија 17.

Вид на истражување

Во истражувањето се вклучени 15 редовни студенти од одделенска настава на Факултетот за образовни науки во Штип. Станува збор за генерација која е запишана на факултет во учебната 2013-14 година по наставниот план и програма реформиран во складот со Болоњската декларација. Тргувајќи од фактот дека практичната настава по предметот Природни науки е организиран со цел за што подобро, поефикасно и професионално оспособување на нашите студенти, го сметаме за многу важно за студентите да дадат сами проценка за својата практична способност и искажат мислење за своите професионални компетенции. Добиените резултати би требало да послужат како основа за осовременување, подобрување и корегирање на некои сегменти од практичното оспособување на студентите за реализација на наставата од предметот Природни науки.

Резултати од истражувањето

Првиот дел од скалата за оценување кој го употребивме за испитување на мислењата и ставови на студентите се однесува на реализирање на часовите по Природни науки претходните два семестри, односно на влијанието на споменатите часови за разбирањето и применувањето на стекнатото знаење во наставата на факултетот, на унапредувањето на стручноста на студентите и нивните практични вештини во непосредната воспитно-образовна работа и зголеменото интересирање на студентите за вршење на наставничката работа (развивање на нивното педагошко искуство и професионалните компетенции). Фреквенции и проценти на ставовите на студентите од наведените сегменти на нивното практично оспособување се прикажани во Табела 1.

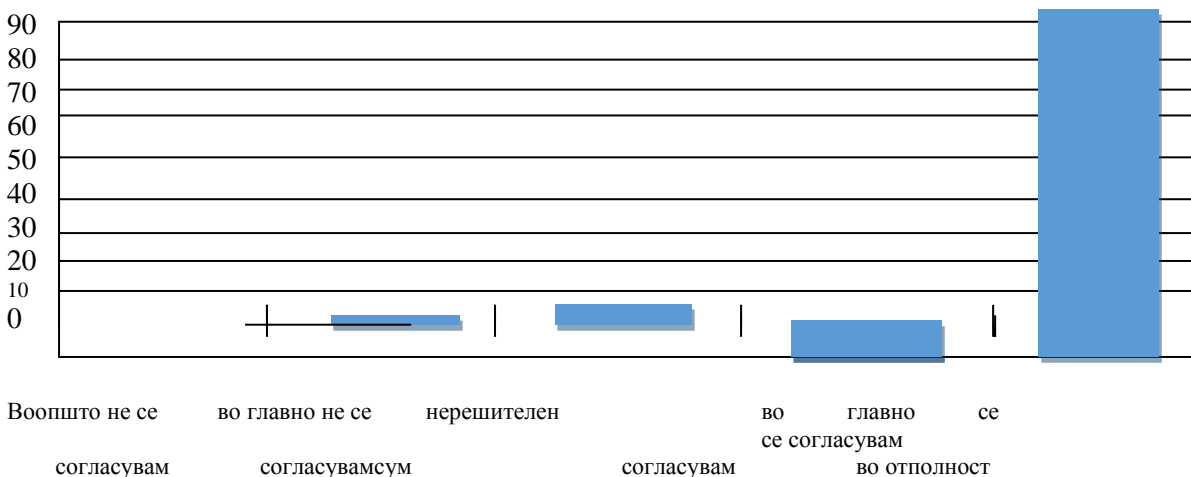
Табела 1. Ставовите на студентите за часовите по Природни науки изразени во фреквенција, процент, медијана и квадратно отстапување

Часовите по Природни науки			Воопшто не се согласувам		Воглавно не се согласувам		Нерешителен сум		Во глевно се согласувам		Се согласувам во потполност		Одговориле		Не одговориле		N	Md	Q
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
Помогнаа да го сфатиме применувањето на знаења во наставата		0	0	0	0	1	2,1	2	21,3	10	76,6	15	100	0	0	15	5	0	
Значајно се унапреди мојата стручност		1	2,1	1	2,1	2	4,3	8	17	35	74,5	15	100	0	0	15	5	0,5	
Се унапреди мојата практична вештина и способност за реализација на воспитно-образовниот процес		0	0	1	2,1	0	0	6	12,8	40	85,1	15	100	0	0	15	5	0	
Се зголеми мојот интерес за вршење на учителската работа		0	0	1	2,1	2	8,5		17	10	72,3	15	100	0	0	15	5	0,5	
Многу важни за нашето професионално оспособување		0	0	1	2,1	2	4,3	3	6,4	10	85,1	14	97,9	1	2,1	15	5	0	
Допринесоа за развивање на одредени работни искуства		0	0	0	0	2	4,3	1	14,9	10	80,9	15	100	0	0	15	5	0	
Добро организирани		0	0	2	4,3	1	2,1	1	19,1	11	74,5	100	0	0	47	5	0,5		

Врз основа на одговорите на студентите кои се прикажани во Табелата 1 забележуваме дека најголем број од испитаниците во потполност се согласува со тврдењето дека часовите по практичната настава по предметот Природни науки им помогнале да ги согледаат, разберат и применат знаењата стекнати во текот на нивните студии, зголемувајќи ја својата стручност и интерес за вршење на наставничката работа и да развиваат одредено работно искуство.

Најпозитивните ставови студентите ги имале кога е во прашање влијанието на часовите по практичната настава по предметот Природни науки и унапредување на нивните практични вештини и способности за реализирање непосредно на воспитно – образовната работа и нивното професионално оспособување, во потполност се согласуваат 12 или 85,1% од студентите (графикон 1). Гледано во целина, студентите од часовите по практична методика на наставата по предметот имаат прилично позитивни ставови, што зборува во прилог на вредностите на медијаната на сите сегменти опфатени во овој дел од скалата со оценки. Во сите случаи медијаните имаат вредност $M_d=5$, што значи дека ставовите на студентите од спомнатите часови се потполно позитивни. Со тоа е потврдена нашата прва помошна хипотеза.

Графикон 1. Процентот на ставовите на испитаниците во однос на тоа колку се часови по Природни науки важни за нивното професионално оспособување

Во вториот дел од скалата со оценки, испрашувавме што студентите мислат за својата практична оспособеност за планирање на наставата. Овој сегмент од воспитно- образовната работа ја сметаме за многу значајна за предходна реализација на наставата на било кој предмет, не само на предметот Природни науки, и од него директно зависи образовниот ефект и успешниот наставен процес. Планирање на наставата подразбира првовремено стручно, самостојно и одговорно ”(Лазаревиќ, Банџур 2001) смислување и конципирање на сите значајни елементи од воспитно – образовната работа на

макроплан и микроплан. Подготовката за час „почнува уште од моментот за спремање за школската година” (Лазаревиќ, Банџур 2001), а крајниот момент за планирање на наставата претставува пишувањето на подготовката за час т.е. методичка скица на основа на која се врши реализирање на конкретната наставна единица.

Табела 2: Ставовите на студентите за нивната оспособеност за планирање на наставата по Природни науки изразени во фреквенција, процент, медијана и квадратно отстапување

Оспособеност на студентите за планирање на наставата	Воопшто не се согласувам	Воглавно м не се согласувам	Нерешителен сум	Боглавно м се согласувам	Се согласувам во потполност	Одговориле	N	Md
Можам самостојно да го изработам годишниот (глобален) план за час	1	1	2	5	6	15	15	4
Можам самостојно да го изработам месечниот (оперативен) план за час	2	1	1	6	5	15	15	4
Ги препознавам предностите и недостатоците за годишниот и месечен план за работа	1	1	1	3	9	15	15	4
Можам самостојно да ја осмислам методичката концепција на часот	2	1	0	4	8	15	15	4
Можам самостојно да изработам подготовка или методички синопсис за час	1	1	1	4	8	15	15	4
Го разбираам значењето на секојдневната посмена подготовка на наставникот за непосредната воспитно-образовна работа.	1	1	1	3	7	15	15	4

Кога се во прашање способностите на студентите за изработка на глобален (годишен), оперативни планови за работа и нивното критичко согледување на предностите и недостатоците, ставовите на студентите се умерено позитивни, што е потврдено и од вредноста на медијаната ($Md = 4$). Врз основа на ова може да се заклучи дека и покрај тоа што студентите се теоретско и практично оспособени за изработка на глобален и оперативен план по предметот Природни науки, сеуште не се доволно сигурни и немаат доволно самодоверба кога е во прашање планирање на наставата. Причината за тоа можеби треба са се бара во тоа што во трета година од нивните студии во дидактичко-методичката пракса глобалниот план само се анализира, а оперативниот план за час се работи во групи. Ако се земат во обзир недостатоците на групниот облик на работа (т.е. еден или двајца студенти во групата работат, а останатите не учествуваат активно) тоа укажува дека не стите студенти практично имаат “поминато“ низ процесот на изработка на

споменатите планови за работа, и затоа нивните ставови се повеќето умерено позитивни.

Табела 3. Ставовите на студентите за својата оспособеност за методичко проектирање на часовите, медијана и квадратно отстапување

Оспособеност на студентите за методичко проектирање на часот	Воопшто не се согласувам		Воглавно не се согласувам		Нерешителен сум		Воглавно се согласувам		Се согласувам во потполност		Одговори ле		Не одговори ле		N	Md	Q		
	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%					
Успешно го применувам стекнатото знаење при одредување на оперативните цели и задачи	0	0	0	0	1	2,1	4	21,3	1	10,6	1	10,5	10	0	0	0	15	5	0
Мојам да одберам соодветни наставни методи во зависност од природата на наставната содржина која треба да се реализира	1	2,1	1	2,1	2	4,3	2	17	1	7,5	74,5	1	10,5	0	0	0	15	5	0,5
Мојам самостојно да изработам соодветни наставни средства	0	0	1	2,1	0	0	3	28	1	11,8	85,1	1	10,5	0	0	0	15	5	0
До неопходни податоци, слики и информации мојам да најдам од интернет	0	0	1	2,1	1	8,5	3	17	1	11,3	72,3	1	10,5	0	0	0	15	5	0,5
Мојам соодветни наставни содржини да ги реализирам со PowerPoint презентација и други облици на современи технологии	0	0	1	2,1	1	4,3	3	6,4	1	10	85,1	1	97,9	1	2,1	0	15	5	0

Успешно избирам и користам соодветна литература за подготовка на час	0	0	0	0	1	4, 3	2	1 4, 9	1 2	80 ,9	1 5	10 0	0	0	15	5	0
--	---	---	---	---	---	---------	---	--------------	--------	----------	--------	---------	---	---	----	---	---

Кога е во прашање соодветниот избор на наставни методи и видови на работа, нивно успешно комбинирање, самостојна изработка на наставни средства, користење на интернет, PowerPoint презентација и други видови на од современата наставна технологија, како и избор на адекватна литература студентите се прилично самоуверени во тоа. Најголем број од нив (10-12 студенти, односно 82,5-84.6%) студенти се согласуваат во потполност, т.е. многу позитивно се ги оценуваат своите практични способности за реализација на настава од предметот Запознавање на околината. Само 2 (2.8%) односно тројца (4.7%) студенти се неодлучни и несигурни кога е во прашање нивните способности околу собирање на неопходни слики, информации и податоци преку користење на интернет, реализација на наставна содржина со PowerPoint презентации како и други видови од современата наставна технологија и користење на адекватна литература за спремање на час, додека потполно негативни ставови нема. Од 15 анкетирани студенти, 12 (87.2%) изразија потполно позитивни ставови по горенаведените прашања. Сето тоа најверојатно е последица дел од задачите се реализирани во текот на педагошката практика, како и фактот дека нивните практични предавања тие морале да ги изработуваат самостојно ако се земе во предвид дека и покрај реализацијата на проектот “Компјутер за секое дете“, истите недоволно или воопшто не се искористени од наставниците при реализација на нивните часови од Запознавање на околината.

Врз основа на вака добиените резултати од истражувањето, како генерален заклучок може да се извлече дека најголем број од студентите имаат позитивни ставови во однос на тоа колку тие се оспособени да реализираат часови по Природни науки, без разлика на тоа дали ќе се работи повторување или ќе се обработува нова наставна содржина. Оваа појава може да се објасни со фактот дека секој студент кој беше опфатен со анкетањето имаше одржано поголем број на часови на кои се обработувале нови наставни содржини, па од тука и произлегува нивната самоувереност. Податок кој многу охрабрува е дека 94% (13 студенти) во потполност се согласни со тоа дека се оспособени да реализираат часови на кои ќе се обработува нова наставна единица.

Од друга страна пак, според нашите претпоставки дека студентите не се адекватно или во доволна мера оспособени за реализација на поедини иновативни модели во наставата по Природни науки, нивните ставови се сосема спротивни. Тие во најголем број на случаеви (46.8%) имаат умерено позитивни ставови кон своите способности да разликуваат наставна содржина погодна да се реализира со поедини иновативни модели. Кога е во прашање реализација со иновативни модели (освен програмираната настава) поголем број од студентите сметаат дека за тоа се оспособени, т.е. можат самостојно да подготват и успешно да реализираат час со проблемска и егземларна настава. Една од

причините е недоволната самоувереност на студентите кога е во прашање да разликуваат кои наставни содржини се погодни да се обработуваат со иновативни модели, но и недоволната самостојност, несигурност на студентот-наставник кога е во прашање предлагање на идејни решенија за реализација на одредени наставни единици. Студентите многу ретко се осмелуваат да предложат примена на некои иновативни модели, или ако предложат, нивите предлози често се неадекватни. Причина за тоа е покрај недоволното теоретско познавање, и фактот дека додека се биле на педагошка пракса во училища, најверојатно и не се имале можност да присуствуваат на часови кои се реализираат со иновативни модели, бидејќи наставниците многу ретко или воопшто не ги применуваат.

Заклучок

Со цел да дознаеме што мислат студентите од одделенска настава на Факултетот за образовни науки во Штип за нивната практична оспособеност за реализација на часовите по предметот Природни науки кој се изучува со новиот концепт за деветгодишно основно образование, дојдов до податоци кои од една страна можат да се сватат како многу позитивни, но од друга страна кон нив треба да се пристапи многу внимателно.

Во одговорите на анкетираниите студенти по сите прашања за реализација на настава по наведениот предмет, нивните ставови се умерено или во потполност позитивни. Фактот што во истражувањето немаше негативни ставови укажува на две можности:

1. Иако истражувањето беше анонимно, студентите не се биле во доволна мера искрени во текот на решавање на тестовите.
2. Од одредени причини студентите имаат во себе доволно самодоверба и се самоуверени, што во реалност во текот на реализација на наставата не е така. Се поставува прашањето колку објективно и реално тие можат да ги согледаат и проценат своите практични способности за реализација на час. Ако се споредат часовите по предметот Запознавање на околината кога во текот на педагошката практика во првите три години од нивните студии, студентите (со ретки исклучоци) се биле само пасивни слушатели, каде наставникот доминира, користи воглавном вербални методи, учебник, табла и креда, и практичните предавања во кои студентите се трудеа на различни начини да ги мотивираат и заинтересираат учениците, организираат натпревари, квизови, користат разновидни наставни средства, применуваат иновативни облици и модели, сосема е логично и разбирливо што нивните ставови се такви. Ако земеме во предвид дека системот на практичното оспособување на студентите на Факултетот за образовни науки во Штип треба да претрпи одредени реформи во поедини негови сегменти, можеме да бидеме задоволни од постигнатите резултати и да ги сметаме за свој сопствен успех. Поедини кадровски, материјални и технички услови за ефикасна реализација на практичните предавања треба да бидат подобрани, но додека тоа да се случи, мораме да бидеме задоволни со она што го имаме на располагање и да вложиме додатни

напори да изградениот степен на самодоверба кај нашите студенти, ако ништо друго, барем да го сочуваме.

Literatura

Budić, S. i dr. (2008): *Didaktičko-metodički aspekti studentske prakse u partnerskim relacijama fakulteta I škola*, Filozofskifakultet – odsekkapedagogiju, Novi Sad.

Vilotijević, M. (1995): *Evaluacija didaktički eefikasnosti nastavnog časa*, Centar za usavršavanje rukovodilaca u obrazovanju, Beograd.

Gajić, O. (2008): *Pedagoško-metodička praksa studenata u Evropskom okviru savremenih obrazovnih koncepata*, u *Didaktičko-metodički aspekti studentske prakse u partnerskim relacijama fakulteta I škola* (ur. Budić, S.), Filozofski fakultet – odsek za pedagogiju, Novi Sad.

Gajić, O., Budić, S. (2006): *Evropski standardi kvaliteta praktično-pedagoškog osposobljavanja studenata (inostrana iskustva)*, Zbornik radova Evropske dimenzije promena obrazovnog sistema u Srbiji (uren. Odbor O. Gajić at al.), knj. 2, Filozofski fakultet, Novi Sad, 337–348.

Jukić, S. (1990): *Povezivanje teorije I prakse – pretpostavka za unapreñivanje nastave I didaktičke teorije*, Pedagoška stvarnost, br. 7–8, Novi Sad, 276–285.

Jukić, S. (2005): *Didaktičko-metodički fragmenti*, Viša škola za obrazovanje vaspitača, Vršac. I. Golubović-Ilići 208 O. Cekić-Jovanović

Kamenov, E. (2006): *Odnos teorije I prakse u pripremi budućih vaspitača*, Zbornik radova Evropske dimenzije promena obrazovnog sistema u Srbiji (uren. Odbor O. Gajić at al.), knj. 1, Filozofski fakultet, Novi Sad, 105–119.

Lazarević, Ž., Bannur, V. (2001): *Metodika nastave prirode I društva*, Učiteljski fakultet u Jagodini I Učiteljski fakultet u Beogradu, Jagodina–Beograd

Matijević, M. (2007): *Znanstvene kompetencije učitelja primarnog obrazovanja* (ured. N. Babić), Učiteljski fakultet, Osjek.

Nedeljković, M. (1998): *Mesto I uloga vežbaonice u obrazovanju učitelja*, u zborniku radova Metodika– naučna I nastavna disciplina, Učiteljski fakultet u Jagodini, Jagodina.

Cvjetićanin, S. I sar. (2008): *Stavovi učeni kačetvrtog razreda osnovneškole o samostalnom istraživačkom radu u nastavi poznavanja prirode*, Nastavaivaspitanje, br. 2, Beograd, 157–164.
Pedagoška enciklopedija (1989), u redakciji Nikole Potkonjakai Petra Šimleše, Zavod za udžbenike I nastavna sredstva, Beograd.